

Bart Moeyaert

‘Toen ik hier drie jaar geleden voor het eerst kwam, viel me onmiddellijk een directe verstilling in de nek.’ Bart Moeyaert heeft me meegeloodst naar Kolumba, het museum van het aartsbisdom Keulen. Straks is hij dertig jaar schrijver, wat wordt gevierd met een vijf centimeter dikke verzamelbundel en een reeks festiviteiten in Bibliotheek Permeke in Antwerpen. Als in die ongetwijfeld helse drukte de zucht naar hemelse zen de kop opsteekt, zal de vaak vertaalde en gelauwerde schrijver naar Keulen reizen — voor de strakke architectuur van Peter Zumthor, dat goedmoedige ivoren kruisbeeld, het in grijs beton oplichtend soelaas.

Bart Vanegeren / Foto's Johan Jacobs

ZIN IN ZIN

7

'Kolumba is me getipt door illustratrice Ingrid Godon,' had Moeyaert verteld terwijl hij ons feilloos door hartje Keulen

gidste: 'Het is een religieus museum, maar stel je vooral geen in spotlicht flonkerende kelken voor. Het is allemaal veel subtieler, het design primeert. Misschien is het me wel meer te doen om het werk van architect Zumthor dan om de tentoongestelde kunst.' Dat had ik al vermoed, drie maanden terug postte Moeyaert nog een in Kolumba gemaakte foto op Instagram, met het bijschrift: 'Ah! Die prachtige eenvoud van Zumthor.'

Bart Moeyaert «De architectuur oogt bijzonder rustgevend, mijn lichaam reageert daar onmiddellijk op. Alsof dat gebouw me meteen als ik binnenkom al zegt: 'Kom maar tot rust.' Alle verhoudingen kloppen, tot in de details. Toen ik hier voor het eerst was, heb ik bijvoorbeeld gewoon naar de vormen van de trappen staan kijken. Zumthor heeft ook een wellnesscentrum in de Zwitserse bergen ontworpen, dat moet haast wel rust in het kwadraat zijn.»

Het museum is zes jaar geleden – in de beste katholieke traditie – verrezen uit de ruïnes van de tijdens de oorlog verwoeste laatgotische Sint-Kolumbakerk. De Zwitser Zumthor, een strakke minimalist, heeft een benedenverdieping rondom het archeologische verleden getekend en daarboven in grijs beton twee verdie-

pingen met expositieruimtes opgetrokken. Het is fantoomarchitectuur: de opbouw van het museum echoot die van de verdwenen kerk. De tentoonstellingen installeren een soortgelijke dialoog tussen heden en verleden: de kunstverzameling van het aartsbisdom wordt systematisch geconfronteerd met hedendaags werk. Moeyaert is helemaal mee: 'Zo maken ze wat mij betreft religie sexy. Het doet je langer en anders kijken.'

Momenteel is vooral werk te zien van de 25 jaar geleden overleden Amerikaan **Paul Thek** – onder diens motto 'Kunst is liturgie': 'Ik volg 'm niet helemaal. Bij liturgie denk ik aan vaste rituelen, met steeds dezelfde teksten. Maar in mijn kop is kunst boven alles vrij.'

Het brede ruimtegevoel in Kolumba wordt uitgepuurd door de lichtinval: 'Alle vlakken hebben een andere nuance grijs. Daardoor loop je vanzelf al meer verwonderd rond dan in een ander museum. Bovendien ziet het er elk seizoen anders uit.' Op de tweede verdieping wordt dat gevoel van ruimte, een betrouwbare dealer van zen, nog eens gekwadeerd. Een collectie monstransen en bijbels voorbijwandelend, slaan we de hoek om naar een trapeziumvormige binnenplaats, licht en strak. Via een raam van plafond tot vloer lijken we zo Keulen in te kunnen stappen, de archeologische dom in de stellingen in de verte.

HUMO Heb je eigenlijk iets met het katholieke patrimonium?

Moeyaert «Nee, maar als ik in het buitenland een kerk passeer die op één of andere manier aan me appelleert, ga ik wel binnen. Niet omdat het een kerk is, wel omdat het een plek is waar het stil en koel is en ik even kan gaan zitten om na te denken. En zo bots ik af en toe op werken die me bijblijven. In de basiliek van Bologna staat bijvoorbeeld om de hoek naast het altaar een beeldengroep van klei. Die vertolkt het drama bij de gelovigen na de dood van **Christus**: monden staan open, gebaren zijn tragisch. Door die rode klei heeft het iets bijzonders, daar keer ik altijd naar terug. In de dom van Münster komt een kop uit de muur, met daaronder de bij die kop horende hand, een schaal torsend. Legt hij zijn eigen hoofd in die schaal? Biedt hij iets aan? Een wonderlijk beeld.»

HUMO Werk je hier in Kolumba telkens een vast parcours af?

Moeyaert «Ik heb afgeleerd systematisch door een museum te lopen, ik moet nu niet meer per se elk werk gezien hebben. Ik laat me sturen door de impulsen van mijn lichaam. Ik zoek mijn eigen verhaal, blijf hangen bij wat me treft, om na een poosje terug te keren bij het werk dat me het meest raakt.

»Als je iets niet wil vergeten, moet je goed kijken, je ogen sluiten, in gedachten formuleren wat je juist gezien hebt, opnieuw kijken en je fouten verifiëren — nooit zal je het nog vergeten. Zo brand ik wat ik niet wil vergeten letterlijk op mijn netvlies.»

We volgen, logischerwijs, elk onze impulsen. Na een halfuurtje kruisen onze parcoursen en tref ik Moeyaert aan voor een ivoren crucifix uit de tweede helft van de twaalfde eeuw. Gecraqueleerde troost. Net als ik om tekst en uitleg wil vragen, is een nonnetje me voor. Of hij dat kruisbeeld al eens echt goed bekeken heeft? Moeyaert knikt, legt uit dat het 'm zelfs in die mate raakt dat hij al een paar keer terug is komen kijken. Dat bedoelt ze niet. ►

'Ik vind het ver-schrik-ke-lijk dat ik nooit kinderen zal hebben'

Of hij al eens voor die crucifix is gaan zitten, vraagt een nonnetje. Bart Moeyaert schudt het hoofd. Waarop zij, verblijd: 'Zie je wel: voor Christus ga je nooit zitten. Die dwingt je als vanzelf tot rechtstaan.'

Of hij al eens voor die crucifix is gaan zitten? Moeyaert schudt het hoofd. Waarop zij, verblijd: 'Zie je wel: voor Christus ga je nooit zitten. Die dwingt je als vanzelf tot rechtstaan.' Waarop ze begint te vertellen over een tentoonstelling die ze zelf georganiseerd heeft, 'ver weg van de hostie'. Ze grijpt terug naar de vijftiende eeuw, toen religie veel meer doordrongen was van het gegeven dat Christus zijn lichaam achtergelaten heeft als een voorbeeld voor ons allen. En dat het dus niks te maken heeft met het eten van het lichaam of het drinken van het bloed. 'Daarin ben ik heel ouderwets.'

Moeyaert zegt dat het hem net heel eigentijds in de oren klinkt: 'Als je zegt dat een mens is achtergebleven, raak je aan iets waar we vandaag allemaal mee bezig zijn. Elk mens moet een *brand* zijn, als mens uit één stuk achterblijven. Zo werkt de wereld vandaag: ik help jou door consistent te zijn, dan weet jij wat je aan mij hebt.' Het gezicht onder de zwarte kap kijkt nu zonder meer verzaligd, er worden net geen adressen uitgewisseld of skype-afspraken gemaakt.

HUMO Wat heb je met dat kruisbeeld?

Moeyaert «Het is mijn favoriete werk hier. Ik blijf ernaar terugkeren, ik blijf ernaar kijken – overigens zonder aan Je-

zus of welk geloof dan ook te denken. Een poos terug stond tegenover dat bevreemdende kruisbeeld ook nog een heel gestileerd modern werk, een collectie Monopoly-achtige huisjes van grijze klei. 't Leken wel barakken uit concentratiekampen, waar die crucifix op neerkeek. Een heel confronterende opstelling.

»Dat kruisbeeld is ongelofelijk rustgevend. Dat gezicht is zo gemoedelijk, het drukt uit dat er niet getreurd moet worden. De lippen zijn van elkaar, alsof er nog iets gezegd gaat worden. Het komt erop neer dat de dood niks ergs is.»

HUMO Geloof je dat ook?

Moeyaert «Twee weken terug hebben mijn ouders, 85 en 86, hun 63ste huwelijksverjaardag gevierd. Op een bepaald moment ging het gesprek zo'n kant op dat mijn moeder – overigens heel rustig – verklaarde dat ze 90 wil worden en dat het dan goed geweest is. Terwijl ik daar zat te eten, rekende ik uit dat het over vier, vijf jaar gaat en probeerde ik te bedenken hoe ik daar zelf mee om zou gaan. De grootvader van Robin, mijn man, had op het eind net diezelfde rust. Ik hoop dat ik het ook kan; mooi oud worden en zeggen dat het genoeg geweest is, zonder wrang te worden.

»Ik durf niet hardop na te denken over wat er met mij gebeurt als ik doodga. Ik weet

het gewoon niet, maar ik sluit niks uit.»

HUMO Maakt dat niet weten je niet onrustig?

Moeyaert «Nee (*lachje*). Ik ben zo al druk bezig met leven, met ontdekken hoe ik in elkaar zit, met proberen te begrijpen hoe het nu moet. Ik hoef dus niet ook nog eens te gaan tobben over hoe het zal zijn als ik doodval.

»Natuurlijk houdt het naderende einde van mijn ouders me bezig. Mijn vader is twee jaar geleden zwaar ziek geweest. Het zag er heel slecht uit, maar het is goed gekomen. Toen ben ik om de dag naar Brugge gereden, al waren er broers genoeg in de buurt. Maar de jaren daarvoor waren een aantal mensen gestorven van wie ik niet goed afscheid genomen had. Omdat ik daar niet de kans toe gekregen had, omdat ik ze door de drukte van mijn agenda uit het oog verloren had. Dat gevoel van slordig afscheid genomen te hebben wil ik voortaan vermijden.»

Die ouders hebben hun zeven zonen weliswaar katholiek opgevoed, maar in 'Broere', de kroniek van Moeyaerts kindjaren, is amper één ritueel-tje te vinden. Moeder geeft een kruisje voor het slapengaan: 'Ze zorgde ervoor dat we het tot lang na bedtijd zouden kunnen natekenen, want ze wist dat ons voorhoofd een geheugen had waar we beter van slapen.' Het werkt nog ook.

Moeyaert «Het ging me niet alleen om dat rituele kruisje, maar ook om de zachte hand van mijn moeder – of van mijn vader, want hij deed dat net zo goed – en gewoon om het feit dat mijn ouders in de buurt waren. Van een gevoel als 'dit is ons huis, dit is jouw cocon' slaap je beter.»

HUMO Je ouders hebben blijkaar niet overdreven in hun katholieke opvoeding.

Moeyaert «Traumatiserend mag ik het niet noemen, maar het werd er toch wel ingebakken. Als ik het positief wil zien, ben ik blij met de verhalen die ik meegekregen heb. Als ik het negatief wil zien, bedenken ik hoe

de paus tegen mij aankijkt. Dan word ik militanter en opstandiger. Als er dan toch iets als een geloof moet zijn, is het er zeker geen dat straft of inperkt, maar eerder één dat bevrijdt en verbetert. Wat Léonard zegt, is verengend en bestraffend; ik mag eigenlijk niet bestaan van die man.»

HUMO In je eerste bundel staat het gedicht 'Gebed':

'Zo bid ik, kort van stof, / ik zou ook kunnen zwijgen.'

Moeyaert (*knikt*) «Ik hoef zelfs niet te denken dat ik aan het bidden ben. Ik hou er in kerken bepaalde rituelen op na. Het komt erop neer dat ik heel intens aan iemand denk, op een bepaalde manier die ik niemand vertel. Is dat geloven? Ja en nee. Het zijn rituelen in een gelovige context; ik doe dat niet toevallig in een kerk. Een plek van verstillig, waar je zou kunnen vermoeden dat er iets hogers is dat ons verbindt. Van die gedachte hou ik wel, maar ik heb eigenlijk nooit in God geloofd.»

HUMO Heb je vrienden die wel geloven zijn?

Moeyaert «Een vriendin, ja, maar dat is geen punt van discussie tussen ons. Onlangs is haar dochter van vijf gedoopt, en natuurlijk wilden wij dat doopfeest meemaken en natuurlijk wilde Robin dooppeter zijn. Als vriend vind ik vooral dat zij gelukkig moet zijn; ze maakt me met haar geloof ook niet kleiner. Wat Léonard vertelt, vindt zij even grote onzin als ik – er is een groot verschil tussen het geloof en het instituut.

»Ik doceer schrijven aan het conservatorium in Antwerpen, en in het eerste jaar geef ik een lessenreeks over zintuigen. Mijn punt is: je kunt zo veel zien, horen en ruiken als je maar wil, als je zelf geen persoonlijkheid hebt, zal je verhaal onvermijdelijk flut zijn. Voor een oefening in die context teken ik een cirkel op de grond: de aarde met daaromheen het heelal. En dan moeten mijn studenten met een krijtje de plaats van hun vader aanduiden: de één arceert de aarde omdat zijn vader alles voor hem is, de ander zet een ►

‘Ik moet rust echt beginnen te organiseren, anders ga ik eronderdoor’

- kruisje aan de rand omdat zijn vader ver weg van 'm is. Toen ik diezelfde oefening met het geloof deed, was er een meisje dat hypergelovig bleek te zijn. Ik schrok me wild, want ik had dat totaal niet door. Maar het verklaarde wel hoe ze verhalen schreef en hoe ze naar de wereld keek. De overtuiging waarmee ze plaats gaf aan dat geloof, vond ik fantastisch – ook al begrijp ik het niet en zal ik het wellicht nooit begrijpen.»

HUMO Rangschik je inspiratie in het irrationele en onkenbare gebied tussen hemel en aarde?

Moeyaert «Ik vind ‘inspiratie’ een dom woord, omdat het suggereert dat ik iets tastbaars uit mijn hoofd kan halen en laten zien. Ik weet wel ongeveer wat er gebeurt: er komt van alles bij me binnen, iets blijft hangen en zorgt op een gegeven moment voor een vonk, en daaruit ontstaan dan als bij wonder telkens in één ruk vijf, zes pagina’s.

»Die vonken zijn ontegensprekelijk een deel van mijn geluk. Ik heb de hele maand juli in Oostende zitten schrijven. Door er dag na dag aan te werken, zag ik hoe dat verhaal zich openvouwde en hoe al mijn woede en blijdschap erin kwamen te zitten. Geweldig, maar ook bedreigend: een doos van Pandora, waar ik ook doodsbang voor ben. Dan loop ik zeven keer rond de tafel voor ik begin, ik verzin van alles om het te ontwijken, drink een glas wijn te veel uit angst om die drempel te nemen. Het is een soort van masochisme en masturbatie tegelijk.»

GEWOON WAARNEMEN

Moeyaert gidst me langs zijn andere Kolumba-favorieten: een installatie van **Jannis Kounellis** met een wand van bladgoud (‘Een scenografische liefde: ik zie van alles tegen die wand gebeuren. Het is wachten op Godot, maar tegelijk ook juist weer niet’) en een lindehouten ‘Madonna auf den Mond’ uit het begin van de zestiende eeuw, die hoog in de zuidelijke toren hangt (‘Dat heeft natuurlijk ook te maken met de ruimte rond die madonna. In de zuidelijke en noordelijke toren wordt spectaculair gewoekerd met dat gevoel van ruimte’).

We eindigen in de Lesezimer: ‘Een bewijs te meer dat dit hele gebouw op verinnerlijking gericht is.’ Net als in de rest van Kolumba primeert in de leeskamer het design: er staan amper een vijftigtal boeken op de planken – tot introspectie dwingend werk van olijke lachebekjes als **Pessoa**, **Barthes** en **Eco**. De hele ruimte, vier meter hoog, is bekleed met donkerhouten panelen met vlammenpatronen: ‘Een tijdlang heeft hier een boek gestaan over een middeleeuws herbarium. Telkens weer keerde ik terug om daarin te bladeren en me te vergapen aan die gedetailleerde gravures. Bij minder felle zon zijn de gordijnen ook open, wat voor een weids zicht over Keulen en dus voor nog meer rust zorgt.»

Moeyaert is hypergevoelig voor rust, immer op zoek naar zenplekken om alleen te zijn: ‘Om te schrijven heb ik de eenzaamheid nodig. Ik weet wel zeker dat ik perfect alleen zou kunnen leven. Ik heb ook geen moeite met alleen reizen of alleen uit eten gaan.’ Zijn zenplekken hebben bijna allemaal water gemeen.

Moeyaert «Ik heb altijd gezwommen, probeer het ook elke dag te doen. Als ik te lang op het droge moet blijven, zit ik minder goed in mijn vel. Ik vind zwemmen heerlijk, ook om de lijfelijkheid. En als ik niet te veel moet opletten voor andere zwemmers en vrij mijn

gang kan gaan, denk ik plotseling nergens meer aan. Dat is een godsgeschenk voor mij, omdat ik doorgaans veel te veel impulsen binnenkrijg. Maar als ik in het water ben, is er blijkbaar maar één impuls: ik word omsloten door water en zit volledig in mijn eigen lijf.

»Ik ben, als Bruggeling, echt wel een zeemens. Dat zit in mijn genen, in mijn kindertijd. Toen ik begin juli in Oostende aankwam, heb ik gemerkt dat die horizon, dat ver kunnen kijken iets doet in mijn hoofd. Ik kan op het strand zitten en een uur lang niet één consistente gedachte hebben. Ik lees dan ook niet, al heb ik wel altijd een boek bij me. Als ik in een boek begin, ga ik bedenken hoe ik het anders gedaan zou hebben en ben ik algauw weer aan het werk. Als ik dat kan vermijden, levert dat ongelofelijk veel op: door leeg te lopen, loop ik op de juiste manier weer vol. Een paar jaar terug bleef ik op zulke momenten nog veel meer hangen in vroeger, bij de fouten die ik gemaakt had.»

HUMO Een tobber?

Moeyaert «Ik wil mezelf niet hypersensitief noemen, maar ik ben heel veel bezig geweest met beelden, geluiden en alles wat op me afkomt. Het beste voorbeeld van hoe het fout kan lopen, is een concert. Midden in de menigte staan kan ik niet, ik word gek. Ik moet aan de rand gaan staan, ik voel me beter als ik de positie van toeschouwer kan innemen.

»Ik heb mezelf geleerd een stap terug te zetten. Dan komt het allemaal nog wel op dezelfde manier binnen, maar doet het minder pijn. Die klik is er gekomen bij een evenement in Amsterdam. Er was een lange rij voor de ticketbalie, het verliep allemaal een beetje chaotisch. Plots drong een vrouw naar voren die woest was en luidkeels van haar oren begon te maken. Ik voelde mijn rust verdampen, omdat ik bij wijze van spreken in het hoofd van die vrouw kroop en met haar mee ging denken. Op dat moment draaide de vrouw voor me in de rij zich om. Wij ke-

ken elkaar aan en zij zei: ‘Gewoon waarnemen.’ Sinds dat gebeurd is, maak ik vaak gebruik van dat onnozele zinnetje. Gewoon waarnemen. Dat is het verschil met vroeger: ik nam niet alleen waar, ik leefde ook mee, zo van: ‘Dit is erg, wat zou ik doen in haar plaats, wat zou ik antwoorden, is ze nu te bot of niet?’ Zeer vermoeiend, allemaal.»

HUMO Vind je leven en werken zo vermoeiend en stressend dat je nood hebt aan vluchttheuvels?

Moeyaert «Zeker. Sinds 2008, na mijn afscheid als Stadsdichter van Antwerpen, heb ik uit alle macht gezocht naar plekken en manieren om mentaal gezonder te worden. Dat was nodig. Ik moest niet toevallig aan mijn rug geopeerd worden: dat betekende dat er veel te veel gewicht op mijn schouders lag en dat ik het allemaal maar met moeite aankon. Een dag na die operatie – enkel een hernia, geen ramp – lag ik in bed en zag ik de krant op de vensterbank liggen, maar ik kon er niet bij omdat ik niet kon bewegen. En mijn eerste gedachte was: ‘Goed zo. Daar ligt de waan van de dag, laat hem maar liggen.’ Dat was voor mij een klik: dat soort rust moet ik echt beginnen te organiseren, anders ga ik eronderdoor.»

HUMO Heb je van het Stadsdichterschap onthouden dat engagement kwetsbaar maakt?

Moeyaert «Dat zou niet mogen. Wat de buitenwereld vindt, zou me immers niet mogen raken. Ik was vier maanden Stadsdichter toen **Van Themsche** schietend door de stad trok. Die moorden en hun nasleep hebben me tegen mezelf aan doen botsen: ik voelde hoe al mijn rotsvaste zekerheden op de helling kwamen te staan. Daar kwam dan nog het zwart-witdenken in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen bovenop, waar ik met al mijn zin voor nuance heel ongelukkig van werd. Die wonden zijn niet geheeld geraakt in mijn tweede jaar als Stads- ►

► dichter. Vandaar dat ik nadien veel bewuster op zoek ben gegaan naar de plekken en de dingen die me goed doen. Naar de schoonheid, die ook lelijkheid mag zijn.»

HUMO Waarom noem je die lelijkheid nu expliciet?

Moeyaert «Voor de duidelijkheid. Ik heb de indruk dat mensen soms denken dat ik enkel voor de sensatie van schoonheid val, het mooi gemaakte boek met het ultieme papier. Natuurlijk is dat een deel van wie ik ben. Maar ik heb nooit de kans om te zeggen hoe rauw het hier vanbinnen ook is.»

HUMO Waarom niet?

Moeyaert «Niemand vraagt er naar (*lacht*).»

HUMO In je boeken, mooi van taal en stijl, broeit onderhuids toch altijd onheil?

Moeyaert «Onder de oppervlakte stinkt het altijd, maar dat merken mensen dikwijls niet genoeg op. Omdat ze 't niet willen zien, denk ik dan. Elke lezer moet dat maar voor zich beslissen, maar het zit er wel degelijk in.

»Ik vermoed dat ik stilaan klaar ben voor een stap verder in de verbeelding van die rauwheid. Het boek waar ik in Oostende aan gewerkt heb, etaleert naar mijn gevoel een andere stem. Iets wat ik nog niet gedaan heb. Ik zet die stap niet weloverwogen, 't is sterker dan een behoefte: het is puur loslaten.»

HUMO Het loslaten van verwachtingspatronen?

Moeyaert «De afgelopen jaren ben ik erachter gekomen dat ik niet moet voldoen aan de verwachtingen van anderen. Misschien heeft die katholieke opvoeding wel erg lang doorgewerkt: dat ik mijn best moest doen, niet voor mezelf, maar voor de ande-

ren. Dat perfectionisme heb ik losgelaten. Natuurlijk wil ik het allemaal nog altijd zo goed mogelijk doen, maar wel voor mezelf – een cruciaal verschil.»

SOMBERMAN'S ACTIE

We lopen nog even door de ruïnes van de Sint-Kolumba-kerk, de basis van het gebouw. Zumthor heeft ingenieuze rasters met in wafelpatronen geschikte bakstenen in de buitenmuren verwerkt, die het binnenvallende licht filteren en voor wisselende sferen zorgen. Het doet Moeyaert steeds minder: 'De eerste keer dat ik hier was, zaten er duiven binnen. Het effect was zo bijzonder dat ik dacht dat het de bedoeling was. Het was ook een wat grijzere dag, waardoor de ruimte meer besloten leek. Telkens wanneer ik er nu kom, beantwoordt het niet aan de herinnering in mijn hoofd. Niet dat het echt tegenvalt, want het blijft wel een verstilde plek in de stad – alsof je midden in Keulen ineens niet meer in de stad bent.'

Bij het blootleggen van de ruïnes van de kerk zijn ook restanten van diverse gebouwen uit nog vroegere tijden gevonden. Een gangpad van glanzend hout leidt langs de diverse archeologische sites ('Die hoe-kige manier waarop je langs die oude stenen geleid wordt, bevalt me minder. Ik word niet graag gedwongen om te slingeren') en rond de nog dienstdoende kapel van de 'Madonna in den Trümmern'.

Na de airco van Kolumba valt de hitte van Keulen ons abrupt op het lijf. Het is de zoelte die in menig Moeyaert-roman de aanzet tot het uitzweten van spanningen is. Tegenover de zuidmuur van Kolumba is er een vestiging van het waren-

huis Manufactum. Onder de slogan 'Es gibt sie noch, die guten Dinge' wordt een schier overzichtelijke waaier aan handgemaakte kwaliteitswaren aangeboden. Van keukengerie tot kantoorspullen, van sokken tot boormachines – allemaal even duurzaam als duur. Uit alle aanwezige goeds in de bistro kiezen we voor een zomerslaatje met een glas riesling. Ik wil het geheim van Moeyaerts levenskunst kennen. De motor achter zijn evolutie, die ook uit zijn werk af te lezen valt. De hoofdpersonages in de eerste boeken ondergaan lijdzaam hun lot, hun leven, hun omgeving. Vervolgens duiken de doeners op, die – de lethargie voorbij – de zaken in handen nemen. En in het meest recente werk verlamt denken niet langer: het hyperbewust duiden en beschouwen kadert de dadendrang van de doeners.

Moeyaert «De verlamdende somberte is inderdaad aan het verdwijnen. Ze is er nog wel, maar ze is een logisch deel van mezelf geworden – alsof ze is ingegroeid. Ik aanvaard nu dat somberte en lelijkheid ook bestaan. Vroeger kon ik echt lijden aan de mensheid, intens verdrietig zijn over hoe slecht wij mensen wel kunnen zijn. Nu heb ik er minstens vrede mee, en soms zie ik zelfs daar in schoonheid.»

HUMO Was het hard werken?

Moeyaert «O, ja. Ik kon echt een hartgrondige hekel aan mezelf hebben. Dan overviel ik mezelf – *baf* – en dan was daar de sombere en de stille tiener terug. Dat zat mezelf soms vreselijk in de weg.

»Vóór mijn debuut en de tien, vijftien jaar nadien was mijn zelfbeeld haast onbestaande. Betekenis, ik? Niks. Dat zat er echt in gebakken. Het is al heel wat dat ik metertijd ben kunnen groeien naar het besef dat het niet fout is mezelf enige betekenis toe te kennen.»

HUMO Verbijsterend: niemand in ons taalgebied is zo jong zo succesvol gedebuteerd.

Moeyaert «Dat is inderdaad verbijsterend, ik kan dat alleen maar beamen. Ik weet ook bijna niks meer van de eerste vijftien jaar van mijn schrijverschap, ik heb weinig foto's uit die periode. Ik dook constant weg. Ik herinner me nog flitsen, ik heb beelden in mijn kop van festiviteiten en grote zalen met veel applaus. Ik maakte veel memorabels mee, maar ik kon het allemaal niet registreren: al mijn energie ging naar mezelf oppompen, mezelf groter maken dan ik was. Anders werd het niks.»

HUMO Ik hoor het zeer toepasselijk in Keulen donderen.

Moeyaert «Weinigen hebben daar iets van gemerkt. Nochtans mag het eigenlijk niet verbazen: zoals je zelf zegt, hebben de personages van mijn eerste boeken het lastig met de wereld, die ze zo groot vinden dat ze lamgeslagen worden en niks kunnen doen. Ik zal het dus wel van me afgeschreven hebben. Goed, het heeft vijftien jaar geduurd – ik ben altijd wat traag geweest (*lacht*).»

HUMO Hoe heb je zoal aan jezelf gewerkt?

Moeyaert «Je wil het niet we-

‘Als ik met mezelf zou moeten samenleven, zou ik dat vervelend vinden’

Bart Moeyaert voor een installatie van Jannis Kounellis met een wand van bladgoud. 'Midden in de menigte staan kan ik niet, dan word ik gek.'

ten. Ik heb stapels boeken gekocht waarvan ik dacht dat ze me iets zouden opleveren. Dan probeerde ik 'Mindfulness', om na tien bladzijden vast te stellen dat ik er toch niks mee was. Of een mooi geïllustreerd boek over hoe het leven in te richten, 'Timemanagement', en daar haalde ik dan amper drie kleinigheden uit. Vorig jaar in New York heb ik nog een mooie uitgave van choreografe **Twyla Tharp** gekocht: ze kijkt terug op haar leven en hoe ze tot rust is gekomen. Elke avond voor het slapengaan las ik een hoofdstuk, want dat leek me net zo gepast in New York. Het ligt nog altijd op mijn nachtkastje, maar ik raak het niet meer aan. Dat zal het dus niet zijn wat me gaat helpen.

»Ik zal het moeten hebben van muziek, kunst en boeken – fictie, dan. Het gaat immers om het beeld dat ik van iemand krijg; hoe hij of zij in de wereld staat en daaraan uiting geeft in zijn kunst. Waardoor ik iets voel als 'oké, als hij of zij kan leven, dan kan ik het ook'.»

HUMO Kan je voorbeelden geven?

Moeyaert «'Pale Green Ghosts', de tweede cd van **John Grant**:

bikkelharde teksten over een afgelopen relatie, gevat in lichte pop. Daar ben ik toevallig op gebotst via een stukje in een tijdschrift. Dat riep iets in me op, waardoor ik meteen op mijn fiets richting muziekwinkel sprong, ook al wist ik er verder niks van. Zodra ik die cd had, bleek die muziek inderdaad een cadeau te zijn.

»De installatie van **Rineke Dijkstra** in het Guggenheim in New York: vier wanden waarop video's geprojecteerd worden van jonge Liverpooldians, die ze gefilmd heeft terwijl ze dansen. 't Zijn geen mooie mensen, die ook net verkeerd gekleed zijn. Toch heb ik bij die installatie ongelofelijk veel tijd doorgebracht, omdat je die jongelui voor de camera zichzelf ziet worden. Zo is er een meisje dat eerst wat onzeker staat te wezen, dan probeert zich te herinneren hoe ze met haar vingers een hartje moet vormen, en zodra dat gelukt is begint ze onbelemmerd te dansen. Als zij, amper twintig, dat kan, dan moet het mij, bijna vijftig, toch ook lukken?

»Ook op het internet ga ik gretig op zoek naar mensen die het wel goed kunnen, leven. Ik

zoek Instagrammers en bloggers die me houvast geven in hun wereld. Zo is er een Amerikaanse jongen, wiens naam ik nu niet zou kunnen noemen, die me geweldig kan geruststellen door de manier waarop hij naar de wereld kijkt en consequent zijn blog aanvult. Zo ben ik voortdurend op zoek naar gelijkgestemden en stel ik mijn hoogstpersoonlijke community samen. Een olievlek die ik zelf doe groeien.»

HUMO Is denken op die zoektocht naar geluk een belemmering?

Moeyaert «Ja. Zodra je jezelf de vraag stelt of dit wel geluk is en of je toch niet iets anders zou moeten doen of gedaan hebben, staat dat je geluk in de weg. Als je bewust zoekt, krijg je niks.»

HUMO Wat zit je geluk nog meer in de weg?

Moeyaert «Een volle agenda, want die maakt dat ik er te weinig kan zijn voor vrienden en familie. Ik heb 'Kalme chaos' van **Sandro Veronesi** nodig gehad om dat te beseffen. Dat boek draait om een waarheid die iedereen al lang kent – je moet zorgen voor je naasten – maar blijkbaar had ik op dat moment een boek nodig om me daaraan te herinneren.

»Dat heb ik simpelweg opgelost door van agenda te veranderen. Ik had een oerdegele Brepols-agenda, elk jaar dezelfde, waarin afspraken uur per uur genoteerd kunnen worden. Op een gegeven moment begon ik het zo te regelen dat die agenda bomvol liep – alsof de dag klopte als er naast elk uur iets stond. Extreem dom, natuurlijk. Ik ben nu overgeschakeld naar een agenda met veel minder plaats voor afspraken. Als daar twee dingen in staan, heb ik een stevige dag. Zo heb ik mezelf vrijgemaakt.»

HUMO Ben je een moeilijk mens om mee samen te leven?

Moeyaert «Als ik met mezelf zou moeten samenleven, zou ik dat vervelend vinden. Maar ik denk, eerlijk gezegd, dat ik vooral een moeilijk mens was.

Je zou het aan mijn man moeten vragen, maar ik denk dat ik door zelf wat meer in balans te zijn makkelijker ben om mee samen te leven.»

HUMO En wat met kindergeluk? Gaat, nu je alles onder controle lijkt te krijgen, dat gemis niet doorwegen?

Moeyaert (blaast) «Die vraag komt beenhard binnen (*strijkt met de rechterwijsvinger van hart tot navel*). Want in wezen vind ik het verschrikkelijk dat ik nooit kinderen zal hebben. Tezelfdertijd is voor mij ook overduidelijk dat ik nooit vader zal worden – ik ben intussen te oud. Eerst heb ik het uitgesloten omdat mijn relatie niet klopte en ik met de man in kwestie geen kind wilde. Vervolgens heb ik het weggedrukt omdat ik een slechte schrijver of een slechte vader zou worden – de combinatie leek me onmogelijk.

»Ik heb veel ersatz in mijn leven: mijn boeken, mijn studenten – er is veel waar ik mijn vader taak in kwijt kan. Op zich is dat niet erg, het maakt me dan misschien blijer wanneer iemand me komt vertellen dat hij iets aan een tekst van me gehad heeft.»

HUMO Vind je de zin van het leven dan ook in het schrijven?

Moeyaert «Schrijven en leven zijn bij mij totaal verweven. In wezen gaat het erom minder te beantwoorden aan de wensen van de anderen en meer aan mezelf te denken.

»De afgelopen maand heb ik het goed gedaan. Ik heb elke dag gezwommen, bewust gotten, consciëntieus voor mezelf gezorgd en ook geschreven. In Oostende heb ik me een maand lang uitsluitend met mijn volgende boek kunnen bezighouden. Dat was meer dan tien jaar geleden, alsof ik vergeten was dat ik echt wel een schrijver ben. Terwijl ik er gelukkiger en vollediger van word, beter functioneer, rustiger en blijer ben. Als ik dat voortaan in mijn leven kan installeren, ben ik al een flink eind op weg.» **H**